

**Будь ласка, використовуйте бібліографічні описи, щоб цитувати або посилатися на цей матеріал:**

Письменний В.В. Зміна механізму справляння податку на доходи фізичних осіб: сучасні виклики в умовах нової податкової реформи / В.В. Письменний // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції: збірн. тез доп. II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молод. вч., 15 трав. 2015 р., м. Ів.-Франківськ. – Ів.-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2015. – С. 223–225.

**або**

Pysmennyi, V.V. (2015). Zmina mekhanizmu spravliannia podatku na dokhody fizychnykh osib: suchasni vyklyky v umovakh novoi podatkovoi reformy [Changing the mechanism of personal income taxation: current challenges in conditions of the new tax reform]. Proceedings from: *II naukovo-praktychna Internet-konferentsiia «Aktualni problemy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: rehionalni osoblyvosti ta svitovi tendentsii» – II Scientific Internet Conference «The Actual Problems of Economic and Social Development: Regional Differences and Global Tendencies»*. (pp. 223–225). Iv.-Frankivsk: Viktor Diakiv [in Ukrainian].

**В.В. Письменний, к.е.н., доцент**

Тернопільський національний економічний університет

## **ЗМІНА МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ НОВОЇ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ**

Податкові реформи у будь-якій державі завжди проводяться шляхом спроб та помилок. Не винятком стала вітчизняна підсистема прибуткового оподаткування, яка із внесенням змін до Податкового кодексу України наприкінці 2014 р. не позбулася колишніх вад. Зокрема, податок на доходи фізичних осіб, що мав на меті спростити систему адміністрування і збільшити стимули до детінізації фонду оплати праці, сьогодні не відповідає фундаментальним принципам побудови податкової системи та стратегічним векторам її розвитку. Володіючи прихованим фіскальним потенціалом, за його рахунок можна збільшити податкові надходження й зміцнити фінансову автономію органів місцевого самоврядування.

Зарубіжний досвід свідчить, що стягнення місцевого податку з особистих доходів громадян (як-от із заробітної плати, персоніфікованого прибутку підприємців й інших доходів) може здійснюватись за шедулярною і глобальною системами, застосовуючи фіксовані, пропорційні, регресивні та прогресивні податкові ставки. Питання віднесення даного платежу до переліку місцевих податків, а також використання прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб стоїть тому, що це дасть змогу пов'язати через підсистему

прибуткового оподаткування мешканців територіальних громад зі своїми бюджетами та спрямувати діяльність органів місцевого самоврядування на забезпечення їх інтересів.

Справляючи місцевий податок на доходи фізичних осіб, органи місцевого самоврядування зможуть самостійно реалізовувати податкову політику, шляхом встановлення податкових ставок, надання податкових пільг чи звільнення від оподаткування. При цьому в усіх територіальних громадах доцільно встановити базову податкову ставку в межах 10% для осіб, котрі отримують доходи, що не перевищують мінімальної заробітної плати, і диференціювати її розмір зі збільшенням доходів населення. Такий підхід не надто сильно вплине на міграцію робочої сили в різних за економічним потенціалом територіях, особливо у селищах і селах, де проблема відтоку працездатного населення має загострений характер.

Впровадження прогресивної шкали податкових ставок, розподіленої відповідно до отримуваного доходу в різних адміністративно-територіальних одиницях, має під собою економічне підґрунтя та яскраво виражену соціальну орієнтацію. Це продиктовано різкими коливаннями заробітної плати в економічно розвинутих і депресивних регіонах. На відміну від фіксованої податкової ставки, з прогресивною шкалою можна позбавитись від так званої «зрівнялівки» в підсистемі прибуткового оподаткування. Адже особи, котрі отримують високі доходи, справлятимуть платіж за вищими ставками. Разом з тим, у меншій мірі будуть зачеплені доходи соціально незахищених та малозабезпечених громадян.

Інфляційні процеси, які постійно супроводжують вітчизняну економіку, можуть опосередковано позначитися на стані надходження податку на доходи фізичних осіб. Тобто з часом дохід, який береться до уваги при встановленні тієї чи іншої податкової ставки, може застаріти і не відповідати кон'юнктурним коливанням економічного розвитку. Виходом з такої ситуації є щорічне індексування бази оподаткування даного платежу, що сприятиме зростанню податкових надходжень до місцевих бюджетів. Саме у цьому контексті проявляються позитивні сторони механізму справляння податку на доходи фізичних осіб, що відрізняють його від прибуткового податку з громадян, в якого була схожа прогресивна шкала податкових ставок.

Запропонований механізм справляння податку на доходи фізичних осіб виділяється соціальним ефектом, оскільки прогресивна шкала податкових ставок стимулюватиме уряд підвищувати мінімальну заробітну плату. Це також впливатиме на зростання доходів місцевих бюджетів за рахунок збільшення мобілізації даного платежу. При цьому підвищиться життєвий рівень населення й поліпшаться якісні параметри суспільно значимих благ та послуг. Зважаючи на те, що нинішня суспільно-політична ситуація посилила незадовільний стан фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, реформування підсистеми прибуткового оподаткування дасть змогу додатково профінансувати бюджетні видатки.

Враховуючи безконтрольність і неефективність надання податкових пільг, актуальним залишається питання відмови від преференційного режиму

оподаткування доходів фізичних осіб. За умови впровадження прогресивної шкали податкових ставок доцільною видається ліквідація інституту податкових пільг, позаяк низькі доходи будуть оподатковуватись за базовою податковою ставкою. В той же час підвищення ефективності діяльності податкового апарату, поліпшення правової свідомості населення, посилення кримінальної та адміністративної відповідальності у цій сфері повинні врегулювати питання оплати праці й оподаткування доходів фізичних осіб відповідно до законодавчо встановлених норм.

Таким чином, дослідження концептуальних підходів до реформування підсистеми прибуткового оподаткування показало яскраво виражену потребу у введенні прогресивної шкали податкових ставок, відміні пільгового режиму оподаткування та посиленні відповідальності за порушення податкового законодавства. Впровадження в найближчому майбутньому цих заходів буде мати позитивний вплив, оскільки вони базуються на фундаментальних принципах побудови податкової системи. Натомість подальші наукові дослідження мають бути націлені на прогнозування фінансових результатів надходження податку на доходи фізичних осіб у контексті запропонованих нами змін в механізмі його справляння.